

... alebo o tom, že čo je v Cirkvi nemysliteľné, vo svete môže byť legitímne a oprávnené – aj pre kresťana!

BOŽIE SLOVO:

(1 Mak 3, 18-24)

Čítanie z Prvej knihy Makabejcov: *Júda odvetil: "Aj niekoľkí môžu ľahko obklúčiť mnohých, lebo Bohu nebies je celkom jedno, či vyslobodzuje mnohými alebo iba niekoľkými. 19 Víťazstvo v boji nezávisí na množstve vojska, lebo z neba prichádza sila. 20 Oni idú proti nám plní hlavatosti a pýchy, aby znivočili nás, naše manželky a naše deti a aby nás olúpili. 21 My však bojujeme za svoje životy a zákony. 22 On sám ich rozdrví pred našimi očami. Vy sa ich teda nebojte!" 23 Len čo dohovoriť, náhle na nich udrel a Seron bol zničený aj so svojím vojskom. 24 Prenasledovali ho od Bethoronského priesmyku až na rovinu. A padlo z nich na osemsto mužov. Ostatní utiekli na filištínske územie. Počuli sme Božie slovo.*

KATECHÉZKA

(porov. www.inky.sk, úvahy/katechézy č. 728)

Existujú dve reality: Nebeské kráľovstvom a tento svet. Tomu prvému zodpovedá Cirkev, tomu druhému zodpovedá štát. Preto v Západnom kresťanstve existuje jasná deliaca čiara medzi štátom a Cirkvou. Môžu spolupracovať, môžu sa do väčšej či menšej miery prekrývať, ale nikdy nesplynú. Cirkev sa nikdy nesmie zmeniť na štát a štát sa nikdy nemôže stať Cirkvou – a ak sa o to pokúsi, stane sa iba svetskou tyranou, presadzujúcou svetskú ideológiu, ako to vidíme pri súčasnom ľavicovom liberalizme na jednej strane, či byvšom nemeckom alebo súčasnom ruskom nacizme na strane druhej. Oboje musí ostať oddelené – Cirkev od pokušenia stať sa pozemským kráľovstvom a ešte viac štát od pokušenia stať sa cirkvou. A preto sú tu aj dva metre, dva štandardy, pre štát a pre Cirkev.

Možno nikde inde to nevidieť lepšie, ako v prípade vojny. viesť vojnu vo vnútri Cirkvi je nepredstaviteľné – rovnako ako predstava Cirkvi, ktorá ako taká vedie vojnu voči niekomu inému vo svete z náboženských dôvodov. Na druhej strane, vo svete a na úrovni štátu existuje dôvod, kedy vojnu viesť, kedy je vojna spravodlivá a kedy dokonca neviesť vojnu by bolo zlo hodné odsúdenia. Kedy to však je a aké podmienky musia byť naplnené, aby sa jednalo o spravodlivú vojnu?

„Agresívna vojna je vnútorne nemorálna. V tragickom prípade, keď sa rozpúta, zodpovední predstavitelia prepadaného štátu majú právo i povinnosť organizovať obranu aj s použitím zbraní“ (Kompendium sociálnej nauky Cirkvi – KSNC 500), vysvetľuje Cirkev a pokračuje v tom istom bode Kompendia: „Aby bolo využitie sily dovolené, musí zodpovedať niektorým prísnyim podmienkam“:

1) „- aby škoda spôsobená útočníkom národu alebo spoločenstvu národov bola trvalá, ťažká a istá“ – nemôžem teda zaútočiť len preto, že sa niečoho obávam, ani nie kvôli príčine, ktorá sama osebe nespôsobuje národu a štátu škodu ani ťažkú, ani trvalú. Zámienka, ktorú zinscenovalo Nemecko pre začatie II. svetovej vojny – údajný útok Poliakov na rádiový vysielateľ v Gliwiciach – takýmto dôvodom pre vojnu, navyše agresívnu, nebol, aj keby sa tento incident naozaj odohral a bol spôsobený poľskou stranou. Naopak, ruská invázia na Ukrajinu týmto dôvodom naplno je: spôsobuje a hrozí spôsobiť Ukrajine ťažké, trvalé a nielen isté ale už aj skutočne spôsobené škody.

2) „- aby sa všetky ostatné prostriedky, ako tomu urobiť koniec, ukázali nepoužiteľné alebo neúčinné“ – v prípade súčasnej agresie Ruska voči Ukrajine vidíme, že ani postoj OSN, ani nariadenie Medzinárodného súdneho dvora v Haagu, ani sankcie, ani diplomacia nijako túto agresiu nezastavili. V tomto prípade ozbrojený odpor je jediné, čo prichádza do úvahy.

3) „- aby sa vyskytli spolu seriózne podmienky na úspech“ – aby teda existovala nádej, že ozbrojený odpor priniesie výsledky, ktoré za to stoja. Obrana Berlína v závere II. svetovej vojny napríklad túto nádej nedávala. Na druhej strane aj na pohľad beznádejná obrana obliehaného mesta (napríklad v tieto dni Mariupol na Ukrajine) môže byť ospravedlnená, pretože viaže sily agresora a spôsobuje mu straty a tým oslabuje jeho schopnosť útočiť na zvyšok krajiny.

4) „- aby použitie zbraní nemalo za následok väčšie zlá a neporiadky, ako je zlo, ktoré sa má odstrániť. Pri hodnotení tejto podmienky veľmi zaváži sila moderných prostriedkov ničenia.“ Napríklad v závere II. svetovej vojny kapitulácia Japonska priniesla Japonsku určite menšie škody a súčasne mu otvorila dvere k následnému rastu a prosperite, než keby Japonsko pokračovalo vo vojne na vlastnom území a zapojilo do fanatického odporu všetkých obyvateľov Ríše, hoci aj „len vyzbrojených zašpicatenými bambusovými tyčami“, ako vyhlasovali japonskí militaristi. Inými slovami, kapitulácia Japonska Spojencom bola omnoho lepšou voľbou, než pokračovanie vo vojne (ktorá aj tak spravodlivá nebola, ale uvádzame to ako ilustráciu tohto porovnania). Pokiaľ by teda obrana krajiny pred agresorom viedla k väčším škodám, než kapitulácia, nie je pre pokračovanie vo vojne, aj keď dovtedy obrannej a spravodlivej, dôvod. Možno ako príklad sa dá uviesť postoj československej vlády v roku 1968, keď sice obrana pred sovietskymi agresormi by bola legitímna a spravodlivá, ale „seriózne podmienky na úspech“ neexistovali a súčasne sa dalo predpokladať, že následky kapitulácie nepovedú k horším výsledkom, než ozbrojený a aj tak márný odpor.

„Toto sú tradičné prvky, ktoré sa uvádzajú v učení o takzvanej ‚spravodlivej vojne‘. Hodnotenie týchto podmienok morálnej oprávnenosti patrí rozvážnemu úsudku tých, ktorí majú zodpovednosť za spoločné dobro,“ zakľučuje v Kompendiu Pápežská rada pre spravodlivosť a pokoj. Je teda na vláde danej krajiny, ktorej je zverená starosť o dobro a životy jej obyvateľov, aby tieto veci zvažila a podľa nich potom aj konala. Cieľom by vždy malo byť spoločné dobro všetkých.

DO PRAXE:

Aj ako kresťanom nám môže vyvstať nielen možnosť, ale dokonca morálna povinnosť postaviť sa so zbraňou v ruke nespravodlivému agresorovi. Katechizmus Katolíckej Cirkvi má k takejto situácii pár dôležitých slov:

„Tí, čo sa zriekajú násilných a krvavých akcií a v záujme zachovania ľudských práv používajú obranné prostriedky, ktoré sú naporúdzajú aj tým najslabším, vydávajú svedectvo o evanjeliovej láske, ak sa to nedeje na úkor práv a povinností iných ľudí a spoločnosti. Oni zákonitým spôsobom svedčia o závažnosti hmotných a morálnych rizík pri použití násilia s jeho pustošením a jeho mŕtvymi“ (KKC 2306). Je chvályhodné zvoliť si nenásilné formy odporu voči zlu. Pre nás ako kresťanov je chvályhodné a dokonca odporúčané zvoliť si, ak sa dá, radšej mučeníctvo. Ale – nie je to voľba vtedy, ak by to bolo „na úkor práv a povinností iných ľudí a spoločnosti“. Ak by sa teda vojak, brániaci vlast' v spravodlivej vojne, rozhodol namiesto pušky bojovať „nenásilne“ transparentom a namiesto obrany ľudí a krajiny by si povedal, že radšej sa nechá nepriateľom zabiť ako mučeník, tak by to nebolo ani mučeníctvo, ani dobrý skutok, ale naopak, hriech zanechania svojej povinnosti a lásky voči tým, ktorých je povinný chrániť a brániť. Najvyšším kritériom každej podobnej voľby je spoločné dobro. Ak mu prospeje nenásilný odpor, potom som povinný tak konať. Ak mu prospeje moje mučeníctvo, tak nech sa stane. A ak odo mňa vyžaduje vziať do rúk zbraň a ísť na front, potom je našou povinnosťou tak urobiť, aj keby sme naskutku osobne kvôli sebe radšej zvolili mučeníctvo.

„Cirkev i ľudský rozum potvrdzujú, že počas ozbrojených konfliktov zostáva stále platný morálny zákon. „Aj keby už nanešťastie vznikla vojna, tým samým nie je medzi nepriateľskými stranami všetko dovolené.““ (KKC 2312), „Treba rešpektovať nebojujúcich, ranených vojakov a zajatcov a ľudsky s nimi zaobchádzať. Akcie, ktoré sa vedome a dobrovoľne podnikajú proti právu národov a jeho všeobecným zásadám, ako aj nariadenia, ktoré ich prikazujú, sú zločinmi. Slepá poslušnosť nie je dostačujúcim dôvodom na ospravedlnenie tých, čo sa takýmto nariadeniam podriaďujú. Preto vyhladenie obyvateľstva, národa alebo národostnej menšiny treba odsúdiť ako smrteľný hriech. Je morálnou povinnosťou vzoprieť sa rozkazom, ktoré nariaďujú genocídu.“ (KKC 2313)